

1936

Åtgärder för annullering av guldklausuler i vissa överenskommelser.

Lagförslag.

Vi Wilhelmina, av Guds nåde Nederländernas Drottning,
Prinsessa av Oranien etc.

Till alla dem, som skola se detta eller höra det läsas,
salut etc.

Vi ha tagit i övervägande, att det är nödvändigt i samband
med Kungl. Resolutionen av den 26 Sept. 1936 No. 52 stadfäst genom la-
gen den 30 sept. 1936 (Statsbladet No. 101) -, att annullera de guld-
klausuler, vilka förekomma i vissa överenskommelser.

Sålunda ha Vi hört "Raad van State" och i samråd med Gene-
ralstaterna beslutat följande:

Art. 1.

I denna lag avses med:

- a. guldklausuler: alla klausuler och alla betingelser - i vilken form
och under vilken benämning de än må ha avfattats - vilka åsyfta
att helt eller delvis skydda fordringsägaren för följderna av flo-
rinens värdeminskning i förhållande till guld.
- b. inländska överenskommelser: överenskommelser, varvid den av gälde-
nären ingångna förpliktelsen är uttryckt, eller även är uttryckt i,
holländskt mynt eller är uttryckt i guld, såvida före den 26 septem-
ber 1936 denna förpliktelses fullgörande måste ske uteslutande i

Holland.

Art. 2.

Jämlikt denna lag äro annulerade de guldklausuler, vilka förekomma i inländska överenskommelser rörande penninglån eller rörande eviga räntor, rörande uthyrning eller arrende eller till stiftande av sakrätt i fast egendom, vilka äro ingångna före den 27 september 1936.

Art. 3.

Därest uti de i art. 2 avsedda överenskommelserna gäldenärens förpliktelse är uttryckt i guldvikt eller i holländskt guldmynt är skulden utjämnad när betalning sker av motvärdet i holländskt mynt av kvantiteten guld omräknat till kursen hfl 1653.44 för ett kilogram guld.

Art. 4.

Denna lag äger ingen tillämpning på de å Amsterdams Börs i Fondhandlarföreningens kurslista noterade penninglånen.

Art. 5.

Denna lag kan åberopas med namnet "Lagen om guldklausuler 1936".

Art. 6.

Denna lag träder i kraft från och med dagen efter dess kungörelse.

Den är retroaktiv till den 26 september 1936.

Vi befalla härmed, att denna lag införes i "Statsbladet" och att alla regerings-departement, myndigheter, kollegier och ämbetsmän, dem det vederbör; skola handhava dess noggranna tillämpning.

Utfärdad

Justitieministern

Finansministern

Utdrag ur den holländska regeringens motivering till lagen
om guldklausuler 1936.

Allmänna synpunkter.

Det läge, som skapats genom regeringens beslut den 26 september 1936 (nr 52), har ställt regeringen inför nödvändigheten att överväga frågan om s.k. guldklausuler.

Avsikten med dylika klausuler är att tillförsäkra borgenären betalning med viss mängd guld svarande mot det å handlingen angivna nominella beloppet, även om vid den tidpunkt, då betalning skall erläggas, värdet på det nationella myntet sjunkit i förhållande till guld. Vad florinen beträffar har emellertid dess värde på grund av regeringens åtgärder förblivit oförändrat mätt i den inhemska prisnivån, oaktat florinens värde utåt har sjunkit. Därför kan betalning i floriner till ett skuldebrevs nominella belopp icke anses kränka borgenärens rätt, för såvitt förpliktelsen kan bedömas efter inhemska ekonomiska synpunkter.

I förhållande till utlandet, d.v.s. i internationella ekonomiska förbindelser, exempelvis då gäldenärens domicil är i utlandet, och förutsatt att det där gångbara myntet icke sjunkit i förhållande till guld, föreligger ej heller skäl för ett krav på fullgörande av förbindelsen enligt guldklausul. Är däremot borgenären bosatt i utlandet, kommer saken i ett annat läge, enär han i dylikt fall behöver ett större belopp deprecierade gulden för att kunna erhålla samma belopp utländsk valuta som förut.

Av ovanstående torde framgå, att guldklausuler under vissa förhållanden k u n n a verka till endera partens nackdel också i inhemska ekonomiska förhållanden. Det torde även få anses uppenbart, att en dylik nackdel icke bör utan vidare tolereras.

Regeringen har därvid jämväl haft för ögonen, att på grund av § 1374 B.W. (anm.: Hollands motsvarighet till Tysklands Bürgerliches Gesetzbuch) lagligen träffade avtal - och som sådana torde guldklausulerna enligt Högsta Domstolen vara att betrakta - skola av parterna respekteras. Men denna med hänsyn till ömsesidiga förhållanden givna föreskrift hindrar icke, att de rättsvårdande institutionerna kunna sätta guldklausulerna ur kraft i vissa avtal, när dessa på grund av inträffade omständigheter ur allmänna synpunkter skulle vara till skada. På ovan anförda grunder har regeringen nu ansett, att guldklausuler i vissa fall skulle leda till så obilliga följder för den ena parten, att de även ur allmänna ekonomiska och samhällsliga synpunkter måste anses skadliga och följaktligen ett statligt ingripande motiverat.

Det förut sagda må dock icke tydas så, att alla i inhemska avtal förekommande guldklausuler oberoende av vad slag de vara månde böra sättas ur kraft. Det är sålunda tydligt, att det föreligger en avsevärd skillnad mellan guldklausuler i inteckningslån och hyreskontrakt, vilka senare ingåtts av en mestadels svag motpart, som kanske saknat kännedom om guldklausulernas natur, och en guldklausul, som frivilligt och med fullt medvetande om dess innebörd ingåtts av en gäldenär, som utgivit ett å börs noterat obligationslån.

Det står sålunda klart för regeringen, att mellan de olika slagen av guldklausuler skillnad måste göras. Härvid uppkommer då frågan: Av vilka institutioner och på vilket sätt skall den nödvändiga prövningen verkställas? En möjlighet har redan öppnats genom krislagstiftningen angående amortering å hypotekslån (Crisis-hypotheksflossingswet). I denna lag anvisas nämligen den utvägen, att gäldenär må hänskjuta hithörande frågor till domstol för jämkning med hänsyn till båda parternas ekonomiska belägenhet. En reglering av frågan

efter dessa linjer skulle emellertid föra till otaliga processer. Även om domstolarna i hithörande mycket invecklade frågor nedlägga synnerlig omsorg, torde det dock icke kunna undvikas, att stora avvikelser domstolarna emellan kunna uppstå. En dylik lösning skulle illa motsvara det ekonomiska livets krav på säkerhet.

På dessa grunder har det synts nödvändigt att få till stånd rättsligt bindande regler för hela grupper av fall med risk, att billighetsskäl i det ena eller andra fallet i mindre grad kunna beaktas, än om domstolarna givits frihet att bedöma förhållandena i varje särskilt fall.

I bifogade lagförslag har ovanstående resultat sökt nås därigenom att endast guldklausuler, som gjorts i den inhemska rörelsen, genom lag förklaras ogiltiga. För att ett avtal skall betraktas som "inhemskt" fordras att det uppfyller två förutsättningar:-

- 1) Det skall vara uttryckt eller även uttryckt i holländskt mynt eller uttryckt i guld.

Man torde kunna utgå ifrån, att i den inhemska rörelsen holländskt mynt som regel kommer till användning och att i de fall, då det kontrakterats i utländsk valuta, detta i vanliga fall tyder på att avtalet ligger utanför den rent inhemska rörelsen.

- 2) Av avtalet skall uttryckligen eller underförstått följa, att detsamma skulle före den 26 september 1936 uteslutande uppfyllas inom Holland.

Vad detta senare villkor beträffar gäller sålunda, att betalning å utländsk plats tyder på att avtalet icke faller inom den rent inhemska rörelsen.

I övrigt skiljes i utkastet till lag (i likhet med och i anslutning till den belgiska förordningen, som kom till stånd genom kungligt beslut av den 11 april 1935) ytterligare i vissa avseenden mellan avtalets art, och med hänsyn till guldklausulers olika karaktär sättas desamma icke ur kraft i alla avtal.

De uppställda fallen av ogiltighet äro följande:

- 1) Guldklausuler förekommande i avtal om försträckning utan säkerhet av inteckning och, under samma förutsättningar, i avtal angående s.k. eviga räntor.
- 2) Guldklausuler förekommande i hyres- och arrendekontrakt.
- 3) Guldklausuler förekommande i avtal, varigenom sakrätt stiftas i fast egendom.

Till belysande av problemet angående dessa olika grupper av fall följer nedan en kort närmare redogörelse.

- 1) Guldklausuler, som förekomma i avtal om försträckning av penningar, äro oftast att finna i inteckningsöverenskommelser. I detta sammanhang må anmärkas, att dessa guldklausuler på senare år upptagits av enskilda advokatbyråer i strid mot de råd, som advokatförbundet givit om dylika klausuler av innehåll, att det ur allmänna synpunkter vore önskligt att utelämna dylika klausuler.

- 2) Någon närmare motivering till bestämmelserna angående hyror och arrenden torde utöver en hänvisning till regeringens allmänna politik på detta område icke vara nödvändig.

- 3) Detsamma kan sägas om de ekonomiska bördor, som åvila fast egendom. En märkbar förhöjning av dessa bördor vore oförenlig med regeringens

strävan att hålla priset på lantbrukets produkter såväl som priset på hyror och arrenden på om möjligt den nuvarande nivån.

För de tre i utkastet omnämnda grupperna av fall är för övrigt i första rummet (med undantag för med inteckning ej säkerställd försträckning av penningar) gemensamt, att de avse fast egendom, sålunda transaktioner, där objektet helt faller inom den inhemska rörelsen. Att ett avtal träffats, där de tre villkoren (- skuld i holländskt mynt, betalningsplats i Holland samt föremålet för avtalet i Holland) kombinerats, torde i sig inrymma en garanti för att transaktionen är inhemska, varför en guldklausul här förlorar rättslig verkan, vilket icke torde kunna betraktas som obilligt.

Ett annat slag av avtal, som beröres, äro de i paragrafen omnämnda långfristiga kontrakten, vilka innebära periodiskt, under långa tider återkommande förpliktelser, varigenom intagna guldklausuler, om de förlänades rättskraft, under många år framåt skulle verka tyngande på det ekonomiska och samhälleliga livet. I motsats hertill stå köpekontrakt försedda med guldklausul, vilka av rättsuppfattningen godtagas. Detta synes så mycket mer berättigat som den köpare, vilken påtagit sig betalningsförpliktelse i guld eller guldvärde, genom kurssäkring kunnat minska sin risk.

§ 4 undantager från annulleringen av guldklausuler de på börsen i Amsterdam noterade och i Prijscourant van de Vereeniging vocr den Effectenhandel upptagna obligationslånen. Detta undantag har sin grund däri, att dylika å börsen noterade, med guldklausul försedda obligationslån icke äro jämförbara med vanliga skuldebrev utan fastmer äro värdepapper, vari handel regelmässigt drives, och vilkas pris kommer till uttryck i de å börsen noterade kurserna. Dylika obligationer äro sålunda att i viss mån jämställa med varor. Just i avsikt att å börsen uppnå en så hög notering som möjligt med dess återverkningar å såväl räntefot som emissionskurs är det brukligt, att emittenten i lånekontraktet inrycker en guldklausul. Regeringen är av den uppfattningen, att det har vore oriktigt att genom regeringens mellankomst upphäva sådana villkor, som låntagaren medvetet och frivilligt velat inrycka. Bortsett härifrån kunna dessa papper även komma i utlånings ägo, vilket ävenledes framhäver dessa värdepappers icke enbart inhemska karaktär.

- - - -

§ 1.

Denna paragraf innehåller i första rummet en definition på huru begreppet "guldklausul" är att fatta. Definitionen har avfattats så, att den är mycket vidsträckt.

Om lagen skulle inskränka sig till att annullera rena guld- och guldvärdeklausuler, skulle vissa gäldenärer likväl drabbas av guldexportförbudet. Det har nämligen varit praxis att i avtal intaga värdegarantiklausuler och andra villkor, vilka icke direkt framstå såsom guld- eller guldvärdeklausuler; sålunda förekomma s.k. varuvärdeklausuler (goederenwaardeclausules) och indexklausuler. Ävenledes förekommer villkoret, att vid fall i valutan en panthavare skall kunna fordra lånets återbetalning eller vid hyreskontrakt och arrendeavtal, att dylikt avtal skall kunna uppsägas. Paragrafen gäller alla dylika klausuler till gäldenärs nackdel, vilka nu förklaras ogiltiga. Allmänt uttryckt förklaras alla klausuler, som ha till syfte att skydda borgenären från följderna av florinens depreciering, för guldklausuler.

Dessutom är det likgiltigt, om guldklausulen fått den formen, att gäldenären förpliktat sig att svara för värdedifferensen mellan gamla och deprecierade floriner, även om - såsom i praktiken lär förekomma - en del av deprecieringen skall bäras av borgenären. Som guldklausul gäller naturligtvis även det fall att betalning stipulerats i guld eller i guldmynt i främmande valuta.

Av lagtextens formulering framgår, att avtal, som slutits i rent främmande valuta eller i främmande valuta med guldklausul, icke beröres av lagen.

§ 2.

Såsom redan förut sagts begränsar sig denna paragraf till annullering av guldklausuler i den inhemska rörelsen. Detta är den första begränsningen. Den andra begränsningen ligger i bestämmelsen, att allenast guldklausuler, vilka äro inryckta i långfristiga avtal, beröras.

Annulleringen av guldklausuler begränsas i tredje rummet genom fordran på att avtalet skall vara ingånget före den dag, då guldexportförbudet infördes.

§ 3.

Avtal som gå ut på att betala en viss vikt i guld äro guldklausulavtal enligt § 1 a) och annulleras genom § 2.

Självfallet gäller detsamma om avtal om betalning i holländska guldmynt.

§ 4.

Denna paragraf har genom kommentaren här ovan redan behandlats.

§ 6.

Annulleringen av guldklausuler enligt § 2 har retroaktiv verkan till den dag, då klausulerna ifråga blevo effektiva.

Justitieministern

Finansministern